

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ВАНГ ЮНГМІНГ

УДК 81'32, 81'37

**ПРАГМАТИКО-КОГНІТИВНІ ТА СЕМАНТИКО-ФУНКЦІЙНІ
АСПЕКТИ ЗАПОЗИЧЕНЬ МІЖ РІЗНОСИСТЕМНИМИ МОВАМИ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, КИТАЙСЬКОЇ ТА ЯПОНСЬКОЇ МОВ)**

Спеціальність 10.02.17 – порівняльно-історичне
та типологічне мовознавство

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, професор
БІЛИНСЬКИЙ Михайло Емільович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри англійської філології

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
БОНДАРЕНКО Іван Петрович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри мов і літератур Далекого Сходу
та Південно-Східної Азії
Інституту філології

кандидат філологічних наук, доцент
ІСАЄВА Оксана Степанівна,
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького,
доцент кафедри латинської та іноземних мов

Захист відбудеться 26 листопада 2019 р. о 13 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 405.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано 26 жовтня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук, доцент

О. В. Татаровська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЇ

Дисертація присвячена проникненню елементів китайської мови до лексико-семантичної системи англійської мови та, відповідно, входженню елементів англійської мови до лексику китайської мови. У першому випадку результати проникнення прийнято називати китаїзмами, у другому ж – англіцизмами.

У теоретичному та загальнометодологічному аспектах вивчення запозичень у даній дисертації базується на працях українських та зарубіжних лінгвістів (Ю. А. Зацний, Р. П. Зорівчак, І. П. Бондаренко, Ф. Деркін, В. І. Заботкіна). Китаїзми та англіцизми відображають копіювання лексем відповідними мовами. Вони можуть бути цікавими для питання взаємодії лексиконів з погляду загального мовознавства (М. Гаспельмат, У. Тадмор).

Існують спеціальні праці, присвячені китайському (Ф. Бенсон) та загалом східному (С. Огілві) етномовному впливу у британській лексикографії, а також праці, які зосереджують увагу на китаїзмах у лексичному складі англійської мови (І. Де Ла Круз-Кабанільяс, Е. Муді, Г. Кеннон, Юань Цзя Хуа, Чжоу Ціхуань, М. О. Астаф'єва, З. Г. Прошина, Н. Г. Богаченко). Дослідження китаїзмів межує із проблематикою варіативності англійської мови (В. В. Акуленко, Ю. О. Жлуктенко, І. Р. Буніятова, Б. М. Ажнюк, О. Є. Семенець) та її азійських піднорм, які отримують марковані лексеми з китайських адстратів (М. Горлах, А. Пеннікук, Е. Кіркпатрік, Л. Лім, У. Ансальдо, Дж. Гровз, Д. Греддол, С. Еванс, З. Г. Прошина). На такому рівні деталізації етимологічна статусність китаїзмів системно доступна із лексикографії азійських, а не матірних варіантів англійської мови. Самі ж китаїзми виявляються у доцентровій (для нашого випадку), коловій (за Б. Качру) та стадіальній (за Е. Шнайдером) моделях (чи, навіть, парадигмах) поширення або нормалізації (засвоєння). Загальні та спеціальні поняття поліетнічної варіативності англійської мови закріплені у спеціальній термінографії (Р. Хікі).

Вивчення англіцизмів у китайській мові доступне з праць багатьох європейських, американських та китайських дослідників. Піонерами у цій тематиці були дослідники з КНР у 50-х рр. ХХ ст. Гао Мінкай та Лю Чженьтан. До раннього часу також належать праці 1960-х років авторства чеської дослідниці З. Новотної. У російській синології проблема проникнення лексичних запозичень довго не торкалася англіцизмів, окрім відомої статті 1997 року авторства А. Л. Семенас. Так само як і у випадку китаїзмів, помітне зростання інтересу до китайських англіцизмів (К. Булфоні, Х. Ріха, Р. Міао, Т. Ен Кім, Т. С. Жукаускене, Д. Лі, Ху Пейпей, Г. Цукерман, Чжу Куй, О. О. Сінішина). Ця проблематика також представлена в молодій українській китаїстиці (О. Федічев (2005); О. Гончаренко (2015)).

Поєднане вивчення китаїзмів та англіцизмів у процесах лексичної взаємодії між відповідними мовами видається перспективним з погляду типологічного

мовознавства. Адже подібні процеси проникнення та засвоєння слів з англійської мови до китайської та інших слів у зворотному напрямі конкретизуються особливостями відповідної мови у процесі самої взаємодії.

Англійська мова належить до індоєвропейської мовної сім'ї. Її лексичній системі притаманні іншомовні привнесення. Ці сприйняті англійською мовою слова могли надходити з типологічно далеких від неї східних мов. Чимало запозичень до англійської мови є результатом її тривалої та багатой взаємодії з китайською мовою.

Для проблематики нашого дослідження важливий внесок азійських варіантів англійської мови до її основних (матірних) варіантів через повторне передавання китаїзмів. Очевидно, що частина китаїзмів, передусім історичні китаїзми, потрапляли до лексику англійської мови без побутування в її азійських варіантах. А ще інша частина китаїзмів не зазнала такого передавання. Також є китаїзми, характерні для декількох ареалів поширення англійської мови.

Лексикону китайської мови притаманні властивості, які відмінні від рис словникового складу англійської мови. Проте китайський лексикон відкритий до входження англіцизмів. З огляду на історичні та соціокультурні зв'язки між мовами, окремі китаїзми та англіцизми співвіднесені з японськими посередниками.

Актуальність теми дослідження визначається недостатньою увагою до тенденцій і стратегій запозичальності лексичних одиниць у двосторонніх контактах між китайською та англійською мовами. Засвідчені наслідки взаємодії становлять емпіричну базу сино-англійського контактування. Це контактування ще не отримало належного вивчення, особливо з погляду сучасних можливостей збору і аналізу фактичного матеріалу. Кожна з мов має статус донора і сприймача запозичень. З огляду на структурно-змістову різницю лексиконів таке дослідження конструктивно для розуміння природи запозичень між типологічно віддаленими мовами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах наукової теми факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка "Сучасні напрями формування структурно-семантичних і когнітивно-дискурсивних парадигм германських, романських і класичних мов" (шифр теми 0114U004243). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол №9/2 від 27 лютого 2013 р.). Тему уточнено на засіданні вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 33/3 від 29.03.2017 р.).

Мета дослідження – укласти репрезентативний інвентар китаїзмів, які побутують в азійських варіантах англійської мови і в англійській мові загалом та, відповідно, англіцизмів, поширених у мандаринському діалекті китайської мови в Китайській Народній Республіці. Основну увагу зосереджено на специфіці сприйняття лексичних проникнень новим для них середовищем.

Адже в обох цих випадках донорна мова, з якої надходять запозичення, щодо структурно-семантичної типології та соціолінгвістичної й етносемантичної специфіки, відрізняється від мови, яка сприймає запозичення.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- зібрати, вивчити та узагальнити наукову літературу з питань англо-китайських та сино-англійських лексичних взаємин, визначити теоретичне і практичне фокусування дисертації;
- з'ясувати специфіку взаємодії типологічно віддалених мов, під час якої мовна система може виступити донором та реципієнтом контактування, а також випадки посередництва третьої (японської) мови у цих відносинах;
- виявити джерела та визначити способи збору досліджуваних запозичень, укласти реєстри й запропонувати класифікації англіцизмів та китаїзмів;
- вивчити мовно-системну, еколого-етимологічну, ареальну природу та засвідченість китаїзмів;
- дослідити обставини проникнення та засвоєння англіцизмів та китаїзмів;
- проаналізувати особливості побутування англіцизмів у КНР;
- виявити випадки вклинення іншомовних елементів унаслідок змішування чи переключення кодів, осмислити проблему впізнаваності узуальних та okazіональних проникнень;
- апробувати зразки лексикографічного опису запозичень між типологічно віддаленими англійською та китайською мовами.

Об'єктом дослідження обрано масиви експліцитних та прихованих китаїзмів та англіцизмів у відповідних сприймаючих мовах.

Предмет дослідження – різноаспектні характеристики китаїзмів та англіцизмів у прототипному, трансферному та засвоювальному виявах міжмовного контактування, актуалізація у процесах запозичення сторін мовного знака та структурних рівнів цільової мови, а також вивчення і порівняння чинників лінгвокультурного урізноманітнення лексичного складу китайської та англійської мов.

Матеріалом дослідження слугують суцільні та перервані вибірки фонетичних, семантичних і змішаних англіцизмів у китайській мові та китаїзмів в англійській мові з лексикографічних, лінгвістичних та текстових, зокрема віртуальних джерел, а також прихованих китаїзмів у загальноживаних англійських лексемах та їхніх умотивованих китайським впливом синтагмах. Проаналізований матеріал також містить шкали рекурентності запозичень у варіантах англійської мови за корпусом GloWbE. Укладено низку робочих додатків та два подані у дисертації зведені додатки із переліком одиниць двосторонніх лексичних контактів між китайською та англійською мовами.

Англізація лексичного складу китайської мови, (не)рівномірна китаїзація (не)азійських варіантів англійської мови, а також китаїзація прототипних англіцизмів у китайській мові є активними соціолінгвістичними та міжкультурними процесами, які відбуваються у лексичних системах обох мов.

Новизна проведеного дослідження. Застосування сучасних пізнавальних можливостей до вивчення лексичного складу китайських варіантів англійської мови переживає піднесення. У сучасній літературі відзначають культурно-зумовлену концептуалізацію словникового складу, поєднання "нової семантики" та когнітивної соціолінгвістики у словниках азійських варіантів англійської мови (Г.-Г. Вольф, Ф. Польценгаген). Також наведено спільну лексикографічну та корпусну верифікацію окремих китаїзмів (В. Оі). У дисертації на цих засадах вперше вивчено максимальний на сьогодні склад англійських китаїзмів, зроблено спробу виявити та описати його внутрішньо-системні властивості. З огляду на вагомість лінгвокультурного компонента у семантиці запозичення запропоновано лексикографічний опис вибраних англіцизмів у китайській мові за методикою "Словника європейських англіцизмів" Манфреда Горлаха. Поширення цієї методики на східні мови з часу виходу словника 2001 року залишається лише задекларованим. Запропоновано семантизацію запозичень низки потенційно незрозумілих для адресата (наївного носія) культурем та реалій, зокрема з-поміж гасел цього словника, а також пізніших англійських неологізмів мандаринською мовою. Аналіз англіцизмів у мандаринському варіанті (діалекті) китайської мови в нашому дослідженні зосереджено на чистоті та перетині модусів (рівнів) цільової мови при запозиченні лексеми. Вивчення процесів англізації лексичного складу китайської мови охоплює акроніми та пропріальну семантику. Також виявлено роль низки японських посередників у запозиченні англіцизмів та китаїзмів до відповідної цільової мови.

Для досягнення загальної мети праці та вирішення конкретних дослідницьких завдань у дисертації використано низку **методів** аналізу. Більшість із них застосовні до обох типів запозичень, деякі – лише до одного. До перших належать методи аналізу та синтезу, метод реконструкції та верифікації мовного контакту, метод порівняння (при співставленні китаїзмів та англіцизмів, а також пластів китаїзмів різної субстратно-ареальної екології), елементи методу польового аналізу лексики (при укладанні концептосфер запозичень), метод динамічної еквівалентності (міжмовної та міжрівневої), метод укладання суцільних та перерваних вибірок, прийоми концептуального та контекстуального аналізів (при виявленні міжмовної трансферності понять, а також разом з елементами теорії релевантності та контент-аналізу для експлікації вторинних та метафоризованих значень китаїзмів), метод дефініційного аналізу (для мінімальної семантизації китаїзмів у додатках до дисертації та при виявленні окремих, зумовлених китайським впливом, значень загальноживаних англійських лексем, а також при укладанні примірних статей словника китайських англіцизмів та тлумачного словника вибраних культурно релевантних англіцизмів китайською мовою), прийоми ономаціологічного аналізу (при описах процесів семантичного засвоєння китаїзмів, конкуруючих англіцизмів та окремих виявів синонімічності китаїзмів), елементи субституційного аналізу (при виявленні японських посередників у міжмовному контактуванні) та

корпусного аналізу (при запитах щодо китаїзмів у корпусі GloWbE), елементи теорії лінгвістичних моделей (при описі виявів міжрівневої еквівалентності та взаємодії у засвоєнні англіцизмів).

Положення, які винесено на захист:

1. Лексичні взаємини між англійською та китайською мовами становлять інтерес для типологічного й історично-порівняльного мовознавства завдяки концептуально навантаженому проникненню китаїзмів та англіцизмів до відповідної рецептивної мови. У практиці лінгвістичних досліджень процеси китаїзації та англізації лексичного складу контактуючих мов виявляють тенденцію до автономного вивчення. Проте поєднане дослідження цих процесів здатне збагатити проблематику теорії лексичного запозичення та міжмовного контактування.

2. Проникнення китаїзмів до лексичного середовища англійської мови відзначається ареальними та соціолінгвістичними змінними. Засвоєння китаїзмів відбувається у взаємодії вторинних та матірних узусів англійської мови. Верифікувати таке контактування за цільового статусу англійської мови в сучасній корпусній лінгвістиці можливо у форматі чутливого до закладених змінних квантифікованого конкордансу. Контекстуалізація китаїзмів є базою процесів їхньої натуралізації, яка лише частково підпадає під ознаки динамічної моделі Шнайдера. Історичні, тематичні та статусні розряди китаїзмів отримують диференційовану лексикографічну семантизацію та контекстуалізацію.

3. 3-поміж верифікаційних ресурсів сучасної корпусної лінгвістики вивчення лексичних запозичень конструктивне у форматі запитів до корпусу GloWbE, а у випадку достатньо частотних запозичень до більш диференційованих запитів у інших корпусах. Проте частина китаїзмів не представлена у корпусах. Виявлено рівномірні, відносно рівномірні та нерівномірні пропорції текстових засвідчень китайських запозичень у сукупній варіантографії китаїзмів, а також подвійну (гонконгський та сінгапурський) чи лише одиничну заповненість узусів азійських варіантів англійської мови китайськими запозиченнями. Адстратні екології китаїзмів виявляються мірилом їхньої верифікації у корпусі, яке показує себе у шкалі частотного побутування запозичення. Екологічна (субстратно-діалектна) верифікація китаїзмів не завжди виявляється збіжною у лексикографічному та корпусному виявах.

4. Особливості засвоєння китаїзмів та англіцизмів, відповідно, за мовними рівнями та смисловою архітектонікою, зокрема ідеографікою чи силабікою, щодо сприймаючого їх середовища підтверджують вагомість типологічних чинників у міжсистемному контактуванні лексиконів. Проведений аналіз дає підстави вести мову про те, що внесок китаїзмів та англіцизмів з погляду їхньої запозичальності та тенденцій засвоєння у рецептивній мові збагачує контрастивну лексикологію.

5. Натуралізація наслідків сино-англійського контактування у рецептивному середовищі англійської мови торкається морфологічної, словотвірної та смислової адаптації. Засвоєння англіцизмів виявляє тонкі, нерідко поєднані,

чинники виразової компенсаторності, ґрунтовані на іманентних рисах лексико-семантичної системи сприймаючої мови. Обом напрямам взаємодії лексиконів властива фонетична адаптація із змінною мірою відходження від звучання оригіналу. Англiцизми, що проникли до цільової мови, на відміну від китаїзмів, нерідко допускають графічне засвоєння. Також для китайської мови характерна ширша запозичальність та різноманітніша засвоювальність пропріальної номінації та онімних типів лексем. В азійських варіантах англійської мови китаїзми можуть підпадати під етикетну табуїзованість, а у її матірних варіантах нерідко залишатися екзотизмами. Обидва класи запозичень при обох спрямованостях контакту характеризуються відносною концептосферною селективністю та впізнаваністю.

6. Контамінація китайських та японських прототипів у рецептивному лексиконі англійської мови збагачує відтворювані сценарії міжмовного контактування. Англізація лексемного складу китайської мови могла відбуватися завдяки рефлексам у японській мові, яка була посередником у контактуванні.

7. Перетин лексикографічних та корпусних форматів опису наслідків двосторонньої взаємодії англійської та китайської мов разом із прагматико-когнітивними особливостями контактування відкриває перспективу укладення та апробації нових лексикографічних об'єктів, які становлять інтерес для культурної лінгвістики та інтерлінгвістики.

Теоретична значимість дисертації полягає у внеску, який здійснює проведене дослідження, до типології лексичних запозичень між китайською та англійською мовами, теорії міжкультурної комунікації, етнокультурної та прагматико-когнітивної самобутності вторинних (L2) та первинних (L1) варіантів англійської мови, а також глобалізації та англізації сегментів лексики та її побутування в китайській мові.

Практична цінність дисертаційних результатів полягає у їхній інформативності під час викладання загальної та азійської варіантології англійської мови, при осмисленні природи англійської мови у її побутуванні в Китайській Народній Республіці та країнах Південно-Східної Азії, у можливості впровадження зібраного матеріалу до лекційних курсів та практичних занять з культурної лінгвістики та міжкультурної комунікації на відділеннях англійської та китайської філологій в Україні, а також у лексикографічній роботі.

Особистий внесок здобувача. Дисертація, автореферат, усі опубліковані статті й тези конференцій, в яких викладено основні положення наукової роботи, виконані самотійно. Праць, написаних у співавторстві, немає.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження апробовані в доповідях, виголошених на трьох міжнародних наукових конференціях в Україні та одній міжнародній науковій конференції у Польщі, а також на наукових семінарах кафедри англійської філології та наукових конференціях факультету іноземних мов ЛНУ ім. Івана Франка у 2012 – 2018 рр.

Публікації. Результати дослідження викладено у 6 статтях, опублікованих у фахових виданнях України, 3 працях – у міжнародних періодичних виданнях та 4 тезах доповідей міжнародних конференцій.

Обсяг і структура дисертації. Окрім вступу, дисертація містить три розділи із висновками до кожного з них, загальні висновки (разом 204 сторінки тексту), 2 додатки (155 сторінок). Список використаних джерел англійською, російською, китайською та українською мовами налічує 388 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір та актуальність теми дисертації, сформульовано мету та завдання дослідження, зазначено об'єкт та предмет аналізу, описано його матеріал та методологію, розкрито наукову новизну та теоретичне значення дисертації, а також практичну цінність отриманих результатів, наведено дані щодо їхньої апробації, зазначено кількість публікацій за темою дослідження та викладено положення, які винесено на захист.

У **першому розділі** дисертації "Засади вивчення китаїзмів та англіцизмів у ситуаціях міжмовної взаємодії" з'ясовано історичні, соціолінгвістичні та мовнокультурні особливості проникнення відповідних запозичень до англійської та китайської мови.

Китайська мова належить до сино-тібетської сім'ї, а саме її синітського, власне китайського, відгалуження. Їй притаманні декілька різновидів, які традиційно називають діалектами. З-поміж цих діалектів, з огляду на специфіку проблематики нашого дослідження, інтерес становить перш за все кантонський діалект китайської мови. Він забезпечує найдавнішу, проте й до сьогодні активну, зону сино-китайської контактної взаємодії на території Гонконгу. Іншим діалектом, який поширений у Китайській Народній Республіці та вагомий з погляду сино-англійських контактів, є мандаринський діалект, відомий як Putonhua (загальноновживана мова). Взаємодія мандаринського діалекту із сучасною англійською мовою на території КНР виявляється в англійській мові у Китаї (China English).

Істотного китайського впливу зазнало ареальне арго англійської мови найперше в Гонконгу, а згодом і в материковому Китаї. Воно відоме як Chinglish (іноді chinglish). Новіші прояви проникнення кантонського діалекту до поточної англійської мови Гонконгу мають назву Kongish (kongish).

Ще одне джерело китаїзмів в англійській мові – діалект Гоккіен. Він, так само, як і мандаринський діалект, розповсюджений на території Сінгапуру.

Кодифікація та узус англійської мови на території Сінгапуру у варіантології англійської мови становлять її азійську видозміну під назвою сінгапурської англійської мови (Singapore English), а просторічний вияв останньої відомий як Singlish (singlish).

Ці три адстратні середовища (Cantonese, Mandarin та Hokkien) визначатимуть (не)збіжну контактну екологію китаїзмів в азійських варіантах англійської мови. Наведено приклади однократної чи паралельної етимологізації китаїзмів у словниках гонконгського та сінгапурського варіантів англійської мови.

Теоретичною базою дослідження стали загальні положення функційної соціолінгвістичної парадигми англійської мови щодо її поліцентричності та етноваріативності. В українській англістиці цю думку вперше обстоював Ю. О. Жлуктенко. Згодом її знайдемо у працях інших дослідників (О. Є. Семенець, Н. М. Биховець, Б. М. Ажнюк, Ю. А. Зацний). Причому поліцентричність та етноваріативність у контексті китаїзації англійської мови в азійських середовищах її побутування могли призводити до міжмовного та навіть інтеркультурного змішування англійської та китайської мов (Chinglish, Singlish та Kongish) як можливих, але не єдиних, виявів креолізації (слідом за Вінфордом), а також постмультикультуралізму в іпостасях English as a Lingua Franca (ELF) чи New Chinglish (Лі Вей). З-поміж азійських варіантів англійської мови за етнокультурною специфікою побутування помітні її китайські різновиди, які описані у працях низки англістів.

При жвавому й тривалому інтересі до особливостей слововживання в азійських варіантах зовнішнього (за Б. Качру) кола поширення англійської мови австралійський словник Macquarie (редактор С. Батлер) ще наприкінці 1990-их років анонсував укладення сучасного словника англійської мови Південно-Східної Азії. Такий словник містив би семантизацію усіх китаїзмів ареалу. У низці праць було описано принципи укладання цього словника та наведено його примірні статті (С. Батлер, К. Болтон). Словник не вийшов друком через проблеми з фінансуванням (підтверджено в електронному спілкуванні з проф. С. Батлер). Частина китаїзмів, які вважають поповненням лексичного складу (неологізмами), регулярно вводять до оновлюваного "Macquarie Junior Dictionary". Натомість китаїзми, які проникли до австралійського варіанта англійської мови та втримали діалектну обмеженість власного статусу, доступні для верифікації із електронного ресурсу австралійських діалектизмів. Частина ж китаїзмів у цьому ресурсі умовно походить з-поза азійського (власне австралійського) простору. Вони можуть виводитися з китайської діаспори Австралії або Нової Зеландії. Очевидно подібне "відірване" надходження можливе також з практикованої мовленнєвої норми інших китайських діаспор поза Азією. Ще одним порівняльним до попереднього способом верифікації китаїзмів є "Міжнародний атлас піджинізмів (креолізмів) англійської мови". Окремі лексеми, які входять до цього атласу, зафіксовані поза креолізацією.

Питання про представленість азійських китаїзмів отримує продовження у задекларованому в "Японському словнику азійських варіантів англійської мови" із наголосом на сінгапурській/малазійській англійській мові (див. рецензію проекту 2000 року Хіріко Тіни Тайіми). У публічному просторі він недоступний. Можливо, матеріал існує як відомчий ресурс (картотека) за місцем укладання.

Особливе місце в обох дослідницьких розділах дисертації посідає аналіз японських посередників у процесах сино-англійського контактування. За сприйняття такого подвоєного контакту англійською мовою зростає ймовірність збагачення культурного фону. При протилежній спрямованості до цієї

можливості додається трансмовний статус прототипу: пор., напр., **coffee** 咖啡 kā fēi [咖 kā brown; 啡 fēi brown] (япон. 珈琲 kōhi); **consequence** 结果 jié guǒ [结 jié end, 果 guǒ fruit] (япон. 結果 kekka); **behaviourism** 行为主义 xíng wéi zhǔ yì [行为 xíng wéi behave; 主义 zhǔ yì -ism] (япон. 行動主義 kōdo shugi); **cartoon** 卡通 kǎ tōng [卡 kǎ get stuck; 通 tōng] (япон. 漫画 manga); **corporation** 社团 shetuan / 公司 gōngsī (япон. 株式会社 kabushikigaisha / 公司 kōshi). Також звернуто увагу на випадки іншомовного елемента, головно оказіональної або ситуативної природи, у межах досліджуваної пари мов у тексті.

Другий розділ дисертації "Структурно-змістові особливості побутування китаїзмів в англійській мові" присвячено запозиченим китаїзмам у сприймаючому середовищі англійської мови.

Окремі китаїзми запровадили до лінгвістичного обігу праці в царині етимології лексичного складу англійської мови. Найточніші мандаринські етимони китаїзмів з опорою на "Великий Оксфордський словник англійської мови" знаходимо у маловідомому дослідженні Ван Жунпея та Чан Цзюньюе (2001), яке написане китайською мовою. Описи китаїзмів головно з кантонського діалекту здійснено у спільному дослідженні М. Чан та Х. Квок (1985), у численних працях К. Болтона, а нещодавно, у 2017 р., й у монографії М. Вонг. Така розтягненість досліджень у часі при доцільній систематизації фактажної частини епістемологічно виправдана. Порівняльний аналіз відповідних інвентарів дає можливість відізнати "міцніші" китаїзми, хоча часто й екзотично забарвлені, від звичних, тимчасових оказіоналізмів. При порівнянні цих праць впадають у вічі синтагмовані китаїзми збереженої адстратної та переосмисленої цільової конститuentності (К. Вонг). Тут можна віднайти приклади сучасної колоквиальності. К. Болтону також належить історичний аналіз позаколоквиальних китаїзмів, які надходили з канцелярської мови від кінця ХІХ ст. У руслі протилежної скерованості взаємодії між мовами вирізняються дослідження Р. Бауера. Вони присвячені змінам та семантико-функційним нарощенням ієрогліфів (силабіки) кантонського діалекту під впливом запозичень з англійської мови в Гонконгу. На підставі словника кантонських сленгізмів можна простежити проникнення до міського арго у Гонконгу невеликої кількості виразів китайського походження, напр. ba wòng huā (flowery empress), 霸王花, a tough woman; напр. a fearsome policewoman або ж xiao huā (school flower), 校花 the most beautiful girl in the school.

У метролінгвістиці китайського ареалу загалом (Гонконг, Сінгапур, міський публічний простір КНР) виділяється тенденція до аналізу перекладних помилок у різноманітних написах, частково спричинених адстратною інтерференцією. Поза Гонконгом та Сінгапуром ці питання викликають інтерес у німецьких метролінгвістів (О. Л. Радтке). Добра фіксація матеріалу може виявитися конструктивною для аналізу динаміки позитивних, попередніх (у переддень Олімпійських ігор у Пекіні), та, природно, наступних змін. Тут інтерференційний процес, напевне, виявлятиме тенденцію до зникання. Хоча

певний колорит локальної норми має шанси втриматися. Такі колоритні словозначення та особливо незвично поєднані під китайським впливом (почасти завдяки китайським відповідникам, почасти через психокогнітивний вимір зсуву (абсурдно, без антецедента) слововживання) "невинні" англійські лексеми дають цікавий матеріал для осмислення перетину адстратної етимології та соціолінгвістики (напр. *killing litter*, *wet market*). Причому в міському просторі цілком імовірна (особливо раніше) непомічена фіксація відвертих табуїзмів фізіологічного та сексуального плану (детальніше у тексті дисертації). Цей сегмент матеріалу виходить поза метролінгвістику. Подібні за своєю природою до згаданих й низка колоквіалізмів.

Колоритність у колоквіалізмах текстуалізована передусім у сінгапурській лексикографії. Чималу роль у цьому ефекті відіграє стилістична зниженість та гіперрозмовність, відведена часткам, вигукам та їхнім взаємоперехідним (синкретичним) варіантам. Окрім гіпертрофованої емотивності та перспектив для подальшого вивчення з позицій "sensitive-analysis" у реченнєвій та суперсегментній структурі висловлювання, такі елементи мають вагу з погляду специфічних ефектів граматикалізації. У предикативних прив'язаннях вони долучаються до функціонально-семантичного поля аспектуальності, кумулюючи відповідну аналітичну (чи, може, навіть типову для китайської мови ізоляційну) структурованість граемного сегмента предикації. У реченнєвій перспективі ці й часткоподібні утвори (нерідко із нанизувальними, ніби квазідериваційними варіантами між собою) долучаються до вираження мовленнєвих актів контактовстановлення, афірмативності, сумніву, захоплення тощо. Відомо, що зразкам англійського мовлення із Сінгапуру при фазі ендогенної кодифікації (за Е. Шнайдером) китаїзмів властива неповторна колоритність. Зрозуміло, що ресурс цих засобів розширюється до інших лексико-граматичних класів слів із інтегрованими семами емотивності, статусності, фамільярності тощо. Завдяки таким елементам нові емотивні вияви експресивності в розширених ареалах побутування англійської мови сприяють через досягнення адстратної однорідності із першою мовою популяції ефекту популяризації англійської мови в Азії – процес синергетичний із OLL координатами мовної аквізиції.

Певна міра експліцитної контекстуалізації та показник рекурентності китаїзмів доступні з "Dictionary of Hong Kong English" (П. Каммінгс, Г.-Г. Вольф). У лексикографії англійської мови Сінгапуру завдяки словнику "Dictionary of Singlish and Singapore English" більше місця відведено параметризації матеріалу за адстратною екологією у формі етимонів з китайської мови. Помітною є значна присутність конкордансу текстових (особливо публіцистичного жанру із *The Strait Times*) прикладів. Частина з них може слугувати генератором автентичності при аналізі чи мовній аквізиції місцевого узусу. В іншому словнику сінгапурської (під)норми "Coxford English Dictionary" чимало незадокументованих контекстуалізацій від інформантів. Подібна стратегія фіксації матеріалу доступна в "Urban Dictionary". При акумуляції фактологічного ресурсу в нашому дослідженні поєднано

інформаційні бази видавничої та онлайнної лексикографії. Остання, зрозуміло, вагома при укладанні трьох робочих підвбірок китаїзмів. Вони покривають ареал поширення China English у КНР (з виходом до загальної лексикографічної фіксації), ширший та лише частково дотичний до КНР ареал Chinglish (сюди ж віднесено спорадичні для нашого дослідження китаїзми у Kongish), а також вибірку позаареальної чи не встановленої ареальної віднесеності китаїзмів на підставі інтернет-ресурсів та міжнародної періодики (передвісника уведення нових китаїзмів до "Оксфордського словника англійської мови"). Чіткіші екології китаїзмів спостерігаються у разі накладання їхніх адстратних та ареальних характеристик. Тут отримуємо підвбірки гонконгських та сінгапурських китаїзмів, а також китаїзмів з-поза азійського ареалу, частина з яких, проте, виявляє збіжність з азійською ареальністю. Найбагатша документація останніх уміщена в "Оксфордському словнику англійської мови". У ньому можлива вікова стратифікація китаїзмів та їхній поділ за контекстуальною густиною у конкордансі. Однак чітка адстратна співвіднесеність доступна, мабуть, найкраще завдяки дослідникам, які є носіями мандаринської чи кантонської мови. У цьому контексті наша вибірка враховує етимологізацію одиниць за Ван Жунпеєм та Чан Цзюньюе, а також власну етимологізацію автора. Етимологія певних китаїзмів у Chinglish залишається до кінця не з'ясованою.

Недавно лексикографічну кодованість матеріалу (словник П. Каммінгса, Г.-Г. Вольфа) доповнено різночасовими вибірками із трьох джерел лінгвістичної літератури. Подібна верифікація словникового ресурсу в інтуїтивно-польовому розширенні спеціальних розвідок, присвячених китаїзмам, виявилася неможливою для Сінгапуру. У позаазійській кодифікації китаїзмів допуск до британської кодифікації за розширення лексикографічної бази китаїзмів доповненнями із лінгвістичних праць виводить матеріал до позабританської норми. Це видно з порівняння дослідницьких підходів Г. Кеннона та Е. Муді. У корпусі останнього помітні китаїзми, які вживаються у США та, мабуть, неживані у Великій Британії. Загальним щодо ареальності є також інвентар Юань Цзя Хуа, який за часом укладення зіставний із інвентарем кантонської адстратності Мей та Квок. Інформативними можуть також бути онлайн-дописи та блоги дослідників.

Унаслідок порівняння кодифікації гонконгського та сінгапурського варіантів ономастикону китаїзмів можна помітити, що першій групі більшою мірою притаманна колоквіальність та жанрово-стилістична зниженість. Гонконгські китаїзми вирізняються ширшою та більш суспільно вмотивованою референтністю.

Робочі вибірки китаїзмів за ареально-етимологічними та (поза)лексикографічною нотацією створюють передумови для їхньої паспортизації – незбіжного розподілу в сукупному ресурсі результатів сино-англійської міжмовної взаємодії. Також у багатьох випадках доступною є кількість вживань китаїзмів у форматі нормалізації рекурентності за корпусом GloWbE (тут з огляду на брак місця наводимо лише декілька із сотень інформативних шкал): (а) гонконгський топонім; (б) синтагмовані ієрогліфи у China English (перекладне запозичення);

(в) прихований китаїзм в атрибутивній синтагмі; (г) прихований китаїзм у дієслівній синтагмі; (д) культурема (головно у Гонконгу); (е) міжваріантна азійська іменникова реалія; (є) асиметрія на користь гонконгського побутування китаїзму з помітною представленістю в австралійському варіанті; (ж) асиметрія на користь сінгапурського побутування китаїзму; (з) китаїзм з Chinglish.

(a) **Wan Chai** 灣仔 wān zǐ (n.) – a district in the middle northern part of Hong Kong Island.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
WAN CHAI	811	1	6	5	1	6	13	3	4		1	33	18	2	711		2			4	1

(б) **Well-off Society** 小康社会 xiǎokāngshèhuì – a moderately Well-off Society.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
WELL-OFF SOCIETY	56	2	1		1	1	3	2		3	1	1	1	4	22		3	1	4		6

(в) **Wet market** 菜市场 cài shì chǎng – a market selling fresh meat and produce.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
WET MARKET	366	17		4	2	4	2	2	3	1		109	68	50	102	2					

(г) **Stir fry** 颠炒 diān chǎo is a Chinese cooking technique in which ingredients are fried in a small amount of very hot oil while being stirred in a wok.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
STIR FRY	676	77	44	79	36	92	23	29	26	15	19	65	50	44	21	20	3	1	7	13	12

(д) **Wishing Tree** 许愿树 Xǔyuàn shù – a tree near Tai Po supposedly with magical qualities.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
WISHING TREE	92	1	8	8	5	8	8	5	5		3	3	3		35						

(e) **Wok** 锅 guō – a bowl-shaped pan used in Chinese cookery.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
WOK	1600	138	55	172	84	117	25	32	42	25	32	303	177	166	85	34	7	13	55	14	24

(є) **Yum cha** 港式饮茶 gǎngshì yǐnchá – a type of Chinese-style brunch tea, esp. in Hong Kong

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
YUM CHA	185	3	1	6		73	15					11	16	10	48	1				1	

(ж) **Xiao long bao** 小笼包 xiǎolóngbāo; síu lùhng bāau – dumplings filled with meat or seafood, famous for their flavor and rich broth inside.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
XIAO LONG BAO	124	3	2			9		2				40	21	20	26					1	

(з) **no can do** 不能做 bùnéngzuò.

CONTEXT	ALL	US	CA	GB	IE	AU	NZ	IN	LK	PK	BD	SG	MY	PH	HK	ZA	NG	GH	KE	TZ	JM
NO CAN DO	129	29	9	40	8	10	1	5	3	1		2	2	2	4	4	2	2	1	1	3

Окремі синтагмовані китаїзми можуть не сприйматися такими в англійській мові. Китаїзми також можуть містити прагматико-когнітивні імплікатури, як от, підвищеної статусності, напр. "Shark fin 鱼翅, yúchì, is a traditional soup or stewed dish found in Chinese cuisine. It is commonly served at special occasions such as weddings and banquets, or as a luxury item in Chinese cuisine".

У другому розділі дисертації також описано тенденції у звуковому та формальному засвоєнні китаїзмів. Звернуто увагу на випадки прямої та прихованої фонетичної мотивації процесу засвоєння, тенденцію до зміни (адаптації) фонемного контура одиниці, зокрема фоно-морфну наповненість китаїзмів як чинник їхнього засвоєння сприймаючою мовою. Також проаналізовано вияви інтеграції окремих китаїзмів до граматичної системи сприймаючої мови (форма множини іменника, ступенювання прикметника, фрагменти дієслівної парадигми). Семантичне засвоєння китаїзмів торкається можливих змін у їхній семантичній структурі. Проаналізовано процеси метафоризації. Вивчено можливості співвіднесеної референтності китаїзмів у відношеннях ономазіологічної суміжності.

Третій розділ дисертації "Структурно-змістові особливості побутування англіцизмів у китайській мові" присвячено вивченню англо-китайської взаємодії.

Наявність англійських лексичних запозичень – невід'ємна риса багатьох сучасних мов. У таких випадках англійська мова відіграє роль лексифікатора, постачальника словникового матеріалу до іншої мови. Англіцизми у функційно-прагматичному, когнітивному та соціолінгвістичному виявах свого побутування заслуговують на лексикографічний опис спеціального формату.

У словнику англіцизмів звернено особливу увагу на способи передачі відповідних понять у сприймаючій ці поняття новій мові.

Перший словник англіцизмів на матеріалі декількох європейських мов був укладений 2001 р. за редакцією М. Горлаха. Увага цього словника зосереджена на усвідомленні мовцями лінгвокультурної специфіки, яку принесуть до сприймаючого лексикону одиниці із словника англійської мови. Такі відповідники можуть демонструвати одомашнення запозичених понять на підставі виразової еквівалентності. Проте вони можуть також бути лексичними проникненнями до сприймаючого словника у препарованій або й не зміненій формі вихідного англійського прототипу. І препаровані, і незмінні варіанти першопочаткових лексем англійської мови цікаві з погляду можливої англізації словника цільової мови.

Одні і ті самі англіцизми фігурують у різних мовах. Тому вони можуть отримати статус трансмовних слів. У таких словах закодований релевантний досвід, який підлягає ослівленню у лінгвокультурах мов-реципієнтів. З огляду на перспективність розширення Словника європейських англіцизмів на китайську мову (Р. У. Берчфілд) було укладено вибірку китайських відповідників до гасел з різних частин словника загальним обсягом 180 одиниць, напр. aftershave 须后水 xū hòu shuǐ [lit. 须 xū, shave; 后 hòu, after; 水 shuǐ liquid]; background 背景 bèi jǐng [back 背 bèi; ground; Batman 蝙蝠侠 biān fú

xiá [bat 蝙蝠 biān fú; man 侠 xiá - hero]; best-seller 畅销 chāng xiāo [畅 chāng - unhindered; 销 xiāo - sell]; bottleneck 瓶颈 píng jǐng [bottle 瓶 píng ; neck 颈 jǐng]; brain drain 人才流失 rén cái liú shī [brain 人才 rén cái (talent); drain 流失 liú shī];

Можливе також творення рядів англіцизмів із спільним ключовим компонентом, напр. baby 宝贝 bǎo bèi [宝贝 bǎo bèi treasured object]; baby boom 婴儿潮 yīng ér cháo [baby 婴儿 yīng ér; boom 潮 cháo], baby face 娃娃脸 wá wá liǎn [baby 娃娃 wá wá; face 脸 liǎn] babysitter 保姆 bǎo mǔ [保 bǎo protect; 姆 mǔ woman].

Англіцизми відзначаються культурною навантаженістю та буденною значимістю. Вони не покривають усіх лексем ширшого словника запозичень, який охоплює вузькі терміни, наукові поняття, інтернаціоналізми тощо. За нашими підрахунками представленість гасел (культурем) словника Горлаха в сукупному обіговому корпусі англіцизмів не перевищує 30 %. Очевидно, гасла із словника англіцизмів вимагають розширення до потреб китайської лінгвокультури, як от 克隆是指生物体通过体细胞进行的无性繁殖, 以及由无性繁殖形成的基因型完全相同的后代个体组成的种群. 中文也有更加确切的词表达克隆, “无性繁殖”, “无性系化” 以及 “纯系化”. Ймовірні розширення матеріалу торкатимуться новоутворень з-поза словника (напр. Brexit (Brixit) 英国脱欧 yīng guó tuō ōu England (задокументовано у китайській пресі), а також елементів неєвропейської ареальності, напр. Uncle Sam 山姆大叔 shān mǔ dà shū 是美国的绰号和拟人化形象, 一般被描绘成为穿着马甲礼服, 头戴星条旗纹样的高礼帽、身材高瘦、留着山羊胡、帅气、精神矍铄的老人形象.

Вивчення пріоритетів у шляхах входження англіцизмів до китайського лексикону можливе у рамках фрегіанської парадигми, в якій сторонам трикутника приписують відповідні фонетичні, графічні чи значеннєві (сигніфікативні) властивості, а сценарії запозичальності можуть залучати не лише одну, але також і будь-які дві чи й усі три такі характеристики.

Фонетичні запозичення часто були наслідком безпосереднього мовного контакту. Проте чимало з них, а можливо й більшість, у процесі свого засвоєння поступаються місцем семантичним запозиченням на тій підставі, що китайські ієрогліфи у своїй основі – це значущі знаки й ніби спеціально зорієнтовані на передачу значення. Ті фонетичні запозичення з англійської мови, яким судилося зберегтися у англо-китайських контактах, могли отримувати посилення експресивності завдяки додатковим фонетичним ознакам.

За існування лексичних лакун у контактуючих мовах виникає необхідність у нових термінах для їхнього заповнення. Найлегше це завдання можуть виконати запозичення. Інколи ж з мотивів виразовості чи експресивної солідарності виявляються більш бажаними саме англомовні проникнення. Загалом, запозичення проникають до мови-джерела заради виконання референційної чи міжособистісної функції. Для утвердження себе у лексичній системі сприймаючої мови вони теж вимушені пройти через метамовний відбір. Оскільки запозичення з англійської

мови до китайської мови відображає процес контактування між аналітичною мовою та мовою ізоляційного типу, а кожна морфема у китайській мові відзначається ізоляціонізмом щодо структури та значення, входження ("мапування") кількасилабної неізоляційної структури англійської лексеми до китайського словника не можуть не бути повільним та усвідомленим процесом.

Хоча існують випадки, коли запозичуються усі три сторони донорного слова, звучання, значення та форма, у більшості випадків процес проникнення виявляє схильність надати перевагу одній цільовій схожості перед двома іншими. Іноземна лексема перед остаточним засвоєнням переходить через низку відбіркового процесів, які визначають самі та й визначаються обставинами контактування.

У процесі надання фонетичної преферентності відбіркового процесу мовці спершу з погляду прагматико-когнітивних чинників контактної ситуації роблять вибір чи іншомовне слово (англіцизм) запозичуватиметься фонетично (+P чи -P). Другий крок у відбірковості полягатиме у керованій вказаними чинниками мотивації, чи слово запозичуватиметься семантично (+S). У цьому випадку китайські ієрогліфи передаватимуть своє закріплене першопочаткове значення, як у випадку 沙发 shāfā. А третій етап вибірковості полягатиме у рішенні, чи запозичувати слово, можливо, графічно.

Проте значно частіше першим елементом функційного вибору постає значеннєвий чинник. До прикладу, елемент "new" у New Zealand засвоюється семантично як 新 xīn досл., new (新西兰 xīnxīlán) на противагу елементу "new" у New York, який засвоюється фонетично як 纽 niǔ (досл., pivot) (纽约 niǔyuē). Хоча китайська мова виявляє спеціальні преференції на користь семантичних запозичень, не існує певного імперативного мотиву, який би визначав, у яких випадках запозичення з мови донора засвоювати звуковим способом, а у яких засобами значеннєвого засвоєння.

Наступні пояснення справджуються лише частково. Спосіб семантичного запозичення отримує перевагу у випадку, якщо у запозичальній мові виявляється відповідний еквівалент референта запозичення, як от The White House повстає як 白宮 báigōng (досл., 白 bái white, 宮 gōng palace). Семантичне запозичення також отримує преферентність у випадку, якщо його фонетична альтернатива задіює три чи більше ієрогліфів, наприклад Wall Street стає 街 jiē, (досл., street 华尔街 huáěrjiē), а не 斯翠特 sīcùitè (досл., this-green-special). Останній варіант – чисто фонетична транслітерація.

ВИСНОВКИ

Взаємне понятійне та лексемне проникнення словникового складу англійської та китайської мов належить до активних процесів міжкультурної взаємодії. Особливо цей процес відзначається активністю у напрямі англізації лексичного складу китайської мови. Проте трафік відповідної виправданої лексифікації відкритий також і у протилежному напрямі. Як наслідок, виникає

певна орієнтація ("усхіднення") понятійно-слівної канви особливо азійських варіантів англійської мови.

Ми простежили окремі закономірності на матеріалі вибраних концептосфер. Традиційним полем етносемантики, яке є найпершою відповіддю на запитання про її природу та вияви у лексиконі, виступають лексичні позначення із сфери споживання. Взаємодія у цій царині відзначається активністю та часовою тривалістю контактів. Проте до цієї предметної сфери належали також і перші результати контактування між культурами.

У добу глобалізації та міжкультурної взаємодії ці відмінності виявляють тенденцію до нівелювання. Воно може відбуватися передусім у мовно-культурних вікових групах мовців. Певну роль у такому процесі переадаптації відіграють лексичні запозичення завдяки своєму входженню до мовної свідомості цих груп мовців.

Список відповідних концептосфер контактної взаємодії включає слова на позначення понять та явищ зі сфери їжі, відпочинку, мови, моди, технологій, повсякденного життя, одиниць виміру, напоїв, професій, музики, занять бізнесом, фінансів, ліків, хімікатів, суспільних відносин, офісу, вказівок на напрям домашнього господарства, одягу, освіти, транспорту, тканин, флори, фауни.

У зону взаємодії потрапляють лексеми різних концептуальних сфер. Самі концептуальні сфери виявляють тенденцію до збільшення обраних, а точніше допущених до себе з іншої мови, одиниць. Проникненню запозичень до концептосфери властива змінність обставин контакту та особливостей засвоєння одиниці цільовою мовою. Відповідно, на рівні контактної психосемантики можна вести мову про усвідомлення такого засвоєння мовцями, впізнаваність результатів контакту та чинники їхньої адекватної інтерпретації.

У випадку англійського лексикону його визнана дериваційна та парадигматична відкритість підпадає під дію обмеження надто віддаленим чужорідним матеріалом китайських запозичень з тенденцією до утримання словотвірної антипродуктивності та парадигматичної дефектності. У випадку китайського лексикону інтенсивність контактування та прагматико-когнітивні мотиви запозичальності виявляють пом'якшення стереотипних очікувань типологічно зумовленої закритості та активізацію іманентної однорівневої та міжрівневої (з погляду компенсаторної взаємодії мовних рівнів) винахідливості мовної системи.

Відтворювальні сценарії міжмовного контактування збагачуються участю японської мови. У процесі проникнення англіцизмів виявлено низку японських відповідників у посиленні трансмовності та глокалізації одиниць, частина з яких є англоверсаліями. В китаїзації лексемного складу англійської мови беруть участь китайські запозичення з японськими рефлексами.

Вивчення взаємних лексичних проникнень між китайською та англійською мовами вимагає тонкого врахування чинників самобутності та компенсаторності, які разом з прагматико-когнітивними, загальносмысловими

та побутувальними особливостями результатів контакту становлять інтерес для типологічно спрямованої культурної лінгвістики.

Перспектива подальшого вивчення особливостей англіцизмів та китаїзмів у взаємодії між лексиконами цих двох мов може полягати в укладенні повного словника культурно навантажених англіцизмів в мандаринській мові, а також навчального словника справді вживаних експліцитних та прихованих китаїзмів, уведення та поширення таксономії китаїзмів та особливо англіцизмів з сино-англійської контактної взаємодії до Атласу запозичень у мовах світу.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті здобувача у наукових фахових виданнях

1. Contact scenarios during the Japanese mediation in the adoption of Anglicisms in Chinese. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. Острог, 2017. Вип. 66. С. 10-12.

2. The adoption of English acronyms in the Chinese Lexicon. *Іноземна філологія*. Львів, 2016. Вип. 129. С. 33-40.

3. English loans in Chinese: A Fregean typology and factors of pragmatic preference. *Іноземна філологія*. Львів, 2017. Вип. 130. С. 45-65.

4. On the nativization and variation of English in China. *Іноземна філологія*. Львів, 2011. Вип. 116. С. 163-170.

5. Chinese loans in English: a motivational and semantic analysis. *Іноземна філологія*. Львів, 2015. Вип. 117. Р. 99-113.

6. English-Chinese lexical contacts via Japanese. *Наукові Записки: Філологічні науки*. Кропивницький, 2017. Вип. 154. С. 260-264.

7. The ethnic-cultural and pragmasemantic aspects of the adoption of English eponyms by Modern Chinese. *Вісник Львівського університету*. Серія: іноземні мови. 2016. Вип. 23. С. 228-233.

Праці здобувача в інших виданнях

8. Pizza, pasta, noodles (loksheena), ketchup in Chinese culture. *Збірник тез доповідей II Міжнародної курсантсько-студентської наукової конференції "Культура як феномен людського духу"*. Львів, 2013. С. 252-253.

9. Contrastive analysis between English and Chinese culturally loaded dog-words. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Перспективи розвитку сучасної науки"*. Київ, 2016. С. 34-36.

10. The strategies of phonetic transliteration and motivation in Sino-English lexical relations. *Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції "Українська наука: проблеми сьогодення та перспективи розвитку"*. Одеса, 2016. С. 33-37.

11. Chinese and China English as distance and elaborate language varieties.

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Наукові дослідження: перспективи інноваційного розвитку суспільства і технологій". Київ, 2017. С. 55-59.

Праці здобувача в закордонних виданнях

12. English-Chinese lexical contacts as an issue of relevant directionality. Book of Abstract of International Conference : Across borders VI: The West Looks East. Krosno, Poland, 27-28, April 2015. P. 4-5.

13. The strategies of semantic motivation in Sino-English lexical relations. European Research Area: Status, Problems and Prospects. International Academic congress. Riga, Latvia, 2016. P. 119-120.

14. Differentiation and analysis about China English and Chinglish. 中国英语和中式英语辨析 (zhōng guó yīng yǔ hé zhōng shì yīng yǔ biàn xī). *Journal of Weifang Engineering Vocational College* 潍坊工程职业学院学报 (wéi fáng gōng chéng zhí yè xué yuàn xué bào). Qingzhou 青州, China 中国, Jan. 2016. Vol. 29. No.1. P. 61-62.

15. A brief analysis of English loanword in contemporary Chinese Language 浅析现代汉语中的英源外来词 (qiǎn xī xiàn dài hàn yǔ zhōng de yīng yuán wài lái cí). *Journal of Weifang University* 潍坊学院学报 (wéi fáng xué yuàn xué bào). Weifang 潍坊, China 中国, 2015. Vol. 15. No 5. P. 38-40.

АНОТАЦІЯ

Ванг Юнгмінг. Прагматико-когнітивні та семантико-функційні аспекти запозичень між різносистемними мовами (на матеріалі англійської, китайської та японської мов). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2019.

Дисертацію присвячено лексичним зв'язкам між китайською та англійською мовами. На основі широкого масиву результатів міжмовної взаємодії обґрунтовано типи взаємопроникнень у низці концептосфер та загалом у лексико-деривативному складі двох типологічно віддалених мов. З'ясовано питання одиничності та контамінації китаїзмів в азійських варіантах англійської мови на підставі співвіднесеності аналізованих запозичень з відповідним китайським адстратом та їхньою рекурентністю у словниковому та текстовому середовищах. Вивчено структурно-семантичну адаптацію китаїзмів, виявлено представленість та лакунарність одиниць сукупного інвентаря китаїзмів у корпусі GloWbE, проаналізовано їхній ареальний статус щодо відміченості у словниках та рекурентності у сегментах корпусу, встановлено типи смислових зв'язків та відношень між лексемами. І китаїзми, і англіцизми могли виникати внаслідок дії японського посередника. Вивчення англіцизмів у

китайській мові зосереджено на прагматико-когнітивних чинниках однорідного та компенсаторного (щодо рівнів мови) проникнення лексеми до цільового середовища. Висвітлено блокувальні механізми та прагматико-когнітивні переваги типів запозичень до китайської лексики. Укладено репрезентативні списки запозичень між типологічно віддаленими мовами.

Ключові слова: англіцизми у китайській мові, китайські запозичення до англійської мови, адаптація, засвоєння, взаємодія, культурно-когнітивний аналіз, прагматика, корпусна лінгвістика, шкала рекурентності, ареальна екологія, числення китайських англіцизмів.

АННОТАЦІЯ

Ванг Юнминг. Прагматико-когнитивные и семантико-функциональные аспекты заимствований между разносистемными языками (на материале английского, китайского и японского языков). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.17 – сравнительно-историческое и типологическое языкознание. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2019.

Диссертация посвящена лексическим связям между китайским и английским языком. На основании широкого массива результатов межъязыкового взаимодействия обоснованы типы взаимопроникновений в ряде концептосфер, а также в лексико-деривационном составе двух типологически отдаленных языков в целом. Обнаружены случаи единичности и контаминации китаизмов внутри вариантов английского языка в Азии на основании соотнесенности анализируемых заимствований с соответствующим китайским адстратом, а также их встречаемостью в словаре и текстах. Изучена структурно-семантическая адаптация китаизмов, обнаружена представленность и ущербность единиц совокупного состава китаизмов в корпусе GloWbE, проанализирован их ареальный статус относительно отмеченности в словарях и встречаемости в сегментах корпуса, установлены типы смысловых связей и отношений между лексемами. И китаизмы, и англицизмы могли подвергаться влиянию японских посредников. Изучение англицизмов в китайском языке сосредоточено на прагматико-когнитивных факторах однородного и компенсаторного (касательно уровней языка) проникновения лексики в целевую среду. Освещены блокирующие механизмы и прагматико-когнитивные преимущества типов заимствований в китайскую лексику. Составлены репрезентативные списки заимствований между типологически удаленными языками.

Ключевые слова: англицизмы в китайском языке, китайские заимствования в английском языке, адаптация, усвоение, взаимодействие, культурно-когнитивный анализ, прагматика, шкала встречаемости, ареальная экология, исчисление китайских англицизмов.

ABSTRACT

Wang Yongming. Pragmatic-cognitive and semantic-functional aspects of borrowings between typologically distant languages (on the material of English, Chinese and Japanese). – A manuscript.

The dissertation for the scholarly degree of Candidate in Philology in speciality 10.02.17 – comparative-historical and typological linguistics. – Ivan Franko Lviv National University. Lviv 2019.

The present thesis is concerned with the two-way lexical loans between Chinese and English. Falling back on a vast corpus of evidence of the outcomes of the inter-language interaction substantiated in this disquisition are the types of mutual penetrations of lexemes in a series of conceptual spheres and in the lexicon and derivation of these two typologically distant languages at large. Single and multiple affiliation of the borrowings studied with the corresponding ecologies and their recurrence in the lexicographic and textual media have been ascertained. The structural-semantic adaptation of Chinese borrowings has been elucidated and their complete representation in the sections for the chosen varieties of English according to the GloWbE corpus has been revealed. The areal-ecological status of the borrowings in question as to their attestation(s) in the dictionaries and indices studied and according vs. adverse reflection in the GloWbE recurrence patterns has been (dis)proved. A factorial study of the relationships and inferences between the lexemes of Chinese origin in English suggests a subtle and tiered network of correspondences within these intriguing reflexes endowed with inherited and newly developed traits and references. Although the examples testifying to a role in both types of borrowings of a proven Japanese intermediary are sporadic in the overall selection they nonetheless add to the one-to-two English-Oriental traffic of mostly culturally loaded words. Multiple sources of evidence are arrayed in the query-sensitive ordering to provide for a layered construal of evidence enabling the adstratal-ecological patterning of Chinese penetrations into English and their detailed semantic analysis

A study of Anglicisms in Chinese undertaken in the study is meant to contribute to the general understanding of the bond with a plausible lexicographic Goerlachian project with respect to the importation of English into Mandarin. A special attention was meant to be paid to the elucidation of various aspects of the problem of the two-way English-Chinese borrowing for the People's Republic of China. A calculus of types of borrowings on these grounds is concomitant to the attempted model-based formalization of pragmatic-cognitive factors. The culture sensitive interpretation of the overall process of borrowings proves asymmetric with a stronger bend for the Chinese contribution nonetheless leaving the door ajar for a deeper understanding of the recipient meandering in the semantization of English borrowings in Mandarin.

Key words: Anglicisms in Chinese, Chinese loans into English, adaptation, adoption, interaction, culture-cognitive analysis, pragmatics, recurrence scale, areal ecology, calculus of Chinese Anglicisms.

Підписано до друку 24.10.2019 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 92. Наклад 100 прим.

Видавництво «ПАІС»
Реєстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 р.
вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 255-49-00, (032) 261-24-15
e-mail: pais.druk@gmail.com; <http://www.pais.com.ua>.